

Maatalouden ympäristötoimenpiteiden mahdollisuudet vesiensuojelun tavoitteiden toteutumisessa

Erkki Saarijärvi¹⁾, Jukka Koski-Vähälä²⁾ ja Kirsi Järvenranta³⁾

¹⁾Vesi-Eko Oy, Yrittäjätie 12 70150 Kuopio, erkki.saarijarvi@vesieko.fi; ²⁾Iisalmen reitin valuma-alueen kunnostushanke, Asematie 4 73100 Lapinlahti, jukka.koski-vahala@lapinlahti.fi; ³⁾MTT, Halola 71750 Maaninka, kirsi.jarvenranta@mtt.fi

Johdanto

Maatalouden ympäristötuen perustoimenpiteiden keskeisenä tavoitteena on vähentää vesistöjen ravinnekuormitusta, mutta vesistöjemme tilan paraneminen edellyttää myös muita toimenpiteitä. Ympäristötuen erityistoimenpiteistä suojavyöhykkeiden ja kosteikoiden on arvioitu vähentävän tehokkaasti kuormitusta (Uusi-Kämpä & Kilpinen 2000, Puustinen ym. 2001). Tässä arvioitiin toimenpiteiden merkitystä fosforikuormituksen alenemiseen ja veden laatuun sekä niiden kustannuksia.

Aineisto ja menetelmät

Kohdealueena ollut Iisalmen reitti (vesistöalue 4.5) jaettiin tarkastelua varten Kiurujärven, Poroveden ja Onkiveden yläpuolisiin lähi- ja kokonaisvaluma-alueisiin (taulukko 1). Valuma-alueiden kokonaisfosforin kuormitustietoina käytettiin Heiton ja Saarijärven (2001) arvioita. Toimenpiteiden arvioitiin vähentävän maatalouden kuormitusta 23 %. Tästä suojavyöhykkeiden (yhteensä 1200 ha, vaikutus 20 %:lle peltoalasta, pidätysteho 40 %) osuus oli 8 % ja kosteikoiden (yhteiskoko 1 % peltoalasta, vaikutus 50 %:lle peltoalasta, pidätysteho 30 %) osuus 15 %. Kullekin osa-alueelle laskettiin kaksi kuormitustilamuutosta. Ensimmäisessä simuloitiin tilanne, jossa ympäristötuen erityistoimenpiteet toteutettaisiin järven lähivaluma-alueella ja toisessa vastaavasti koko järven yläpuolisella valuma-alueella. Työssä arvioitiin järvikohtaiset pidätyskertoimet (= 1 – (järvestä luusuan kautta poistuva ravinteiden määrä / järveen tuleva ulkoinen ravinnekuormituksen määrä)) huomioiden kunkin toimenpidevaihtoehdon vaikutus veden kokonaisfosforipitoisuuteen. Lisäksi arvioitiin toimenpiteiden aiheuttamat kustannukset Suomessa aiemmin toteutuneiden toimenpiteiden perusteella.

Tulokset ja tulosten tarkastelu

Järven lähivaluma-alueella toteutetuilla toimenpiteillä saavutettu veden kokonaisfosforipitoisuuden alenema olisi 0,7-2,8 % (taulukko 1). Tämän perusteella mahdollisuudet vesistöjen tilan parantamiseen pelkästään lähivaluma-alueen maatalouden kuormitukseen puuttumalla ovat vähäiset. Sen sijaan koko yläpuolisen valuma-alueen toimenpiteet alentaisivat veden fosforipitoisuutta 7,2-11,0 %. Iisalmen reitillä toimenpiteillä saavutetun noin 23 %:n fosforikuormituksen alenemisen kustannusarvio seuraavan kymmenen vuoden aikana olisi 14 milj. € josta suojavyöhykkeiden osuus on 4 milj. € ja kosteikoiden 10 milj. € Näin ollen tavoiteltavien vaikutusten ja kustannusten on oltava realistisia.

Taulukko 1. Valuma-alueiden tiedot ja arvioidut muutokset kok.P:n kuormituksessa ja veden pitoisuuksissa.

	Maa-alueetta, km ²	Peltoa km ² *)	Pelto %	Järvet, km ²	Maatal os. ulkoisesta kuormituksesta (%)	Toimenpit. vaik. kok.kuorm.(%)	Veden kok.P- pit. lasku (%)
Kiurujärvi							
Lähivaluma-alue (4.523, 4.527, 4.528)	172	25	14,3	11	8,8	2,0	1,5
Koko valuma-alue yht.	1336	159	11,9	67	59,5	13,7	10,4
Porovesi							
Lähivaluma-alue (4.521, 4.524, 4.529)	100	23	23,0	23	5,8	1,3	0,7
Koko valuma-alue yht.	4661	472	10,1	273	59,4	13,6	7,2
Onkivesi							
Lähivaluma-alue (4.51)	555	130	23,4	149	15,2	3,5	2,8
Koko valuma-alue yht.	5583	601	10,8	429	59,8	13,8	11,0

*) Peltopinta-alat SYKE:n satelliittiaineistoon pohjautuvan laskelman mukaan 1998.

Heitto, L. & Saarijärvi, E. 2001: Ravinteet ja rehevyys Kiuruvedeltä Savonlinnaan 1990-luvun lopulla. Suurjärviseminaari 1-3.10.2001 Savonlinna. Painossa.

Puustinen, M., Koskiaho, J., Gran, V., Jormola, J., Maijala, T., Mikkola-Roos, M., Puumala, M., Riihimäki, J., Rätty, M., Sammalkorpi, I. 2001: Maatalouden vesiensuojelukosteikot. Suomen ympäristö 499. 61 s.

Uusi-Kämpä, J. & Kilpinen, M. 2000. Maatalouden tutkimuskeskuksen julkaisuja sarja A 83. 49 s